

Àmbit I: Objectius i metodologies de l'educació ambiental

Objectius 2000

En aquest àmbit, els resultats del Fòrum 2000 van quedar estructurats a través de dos grans objectius, definits per 5 línies estratègiques clares i diversos projectes de futurs.

Els dos grans objectius són:

1. Focalitzar esforços en l'assoliment dels objectius fonamentals de l'educació ambiental,
2. Millorar l'abast i l'eficàcia de les intervencions educatives

Les cinc línies estratègiques les podem resumir així:

- Educació per a l'acció
- Educació per al foment de l'esperit crític
- Educació per a la participació
- Educació Ambiental a tots els àmbits socials
- Revisió d'estratègies i metodologies de treball

Com a projectes específics se'n van proposar 19. Alguns, com és evident, estaven en estreta relació amb d'altres àmbits del Fòrum, especialment en temes de formació, de recerca i de centres d'educació ambiental.

El debat del Fòrum 2000+2

Les dotze comunicacions presentades, es van agrupar en quatre categories:

- Projectes destinats al públic d'edat escolar, estiguin immersos o no en l'educació formal. (3 comunicacions).
- Projectes destinats al públic en general i de gran abast territorial o d'àmplia implicació ciutadana (4 comunicacions).
- Projectes destinats al públic en general i d'abast local (2 comunicacions).
- Projectes de visió àmplia, d'agrupacions i institucions d'altres àmbits, que busquen una línia d'actuacions vers l'educació ambiental (3 comunicacions).

Les 12 comunicacions signifiquen un ampli interès d'actuació i treball sobre els objectius i metodologies de l'educació ambiental. L'elevat nombre de comunicacions va fer que el temps destinat al debat es va consumir en presentar les pròpies comunicacions. Bona part reflectien projectes innovadors, de gran abast, complexes i que requerien més temps encara per a una explicació acurada.

Una part del debat es va haver de fer després de les jornades de Viladrau, a partir de dues preguntes bàsiques per a tots els comunicants:

- Com han influït, les directrius preses en el Fòrum 2000, en el vostre projecte?
- Quina és la pregunta important en el vostre projecte? Quina és la pregunta clau que esteu esperant que algú us faci o que vosaltres mateixos us heu fet o encara us esteu fent?

Es demanà també als comunicants que fessin arribar totes aquelles qüestions que es solen plantejar personalment fora de l'àmbit formal (durant els àpats, a les pauses-cafè, entre passadissos...) i que sovint, per la distensió del moment i, donant temps a la reflexió, poden arribar a ser les més importants. Es plantejà, igualment, als comunicants que fessin arribar a la coordinació de l'àmbit els objectius, les estratègies i els projectes contemplats en el Fòrum 2000 i que tenen relació implícita amb la seva comunicació.

De l'anàlisi de les respostes rebudes es pot constatar:

- Els projectes presentats s'aboquen a treballar en els objectius 1 i 2 en proporcions similars. Tant l'objectiu de focalitzar esforços en l'assoliment d'objectius, com millorar l'abast i l'eficàcia de les intervencions, són tractats amb la mateixa vàlua.
- Les línies estratègiques més seguides són: educació per la participació i extensió de l'educació ambiental a tots els àmbits socials.
- Els projectes als que fan referència, majoritàriament, són el desenvolupament de projectes pilot i específics, amb esperit crític, i l'aprofitament de processos d'elaboració d'Agendes 21 locals.

De la primera qüestió plantejada s'extreu una correlació directa entre les directrius del Fòrum 2000 i els projectes que s'estan portant a terme, tant a nivell de programació com a nivell personal:

- El Fòrum 2000 ha significat un punt d'inflexió que ha ajudat a ampliar la visió de l'educació ambiental.
- Es mostra com un referent que ha potenciat noves propostes que reflecteixen millor la realitat i ha influït en l'elaboració dels projectes en aportar nous punts de vista.
- Ha reafirmat la implicació personal al sentir-se part d'un projecte més ampli.

- Ha suposat un recolzament col·lectiu, un camí conjunt, que potencia la credibilitat en el treball que s'està portant a terme.

Respecte a la segona qüestió, tot i ésser les respostes molt diverses, es poden extreure apreciacions comunes:

- Necessitat del contacte personal continuat amb el grup-diana per tal de potenciar el diàleg, el consens i els canvis de comportament.

- Es continuen plantejant els típics dubtes, endèmics dins l'educació ambiental, sobre la correcta avaluació dels projectes que es porten a terme.

- Relativa eficàcia per convèncer a profans, empreses, polítics i institucions. És un dels plantejaments més generalitzats i que provoquen més angoixa.

La majoria dels participants en el grup de discussió d'aquest àmbit treballaven directament en educació ambiental com a professionals. Tot i així, van assistir-hi una proporció important de gent jove que tot just començava i alguns que prenién els primers contactes.

Conclusions i camins a seguir

De la informació rebuda es poden puntualitzar apreciacions importants, que plantegen afirmacions consistentes, però també dubtes de cara als projectes que es porten a terme en l'actualitat i dels que es preveu posar en funcionament en el futur:

- Mantenir el Fòrum com a eix de recolzament i de reafirmació. A més, la incorporació continuada de gent jove aporta nous i vells dubtes encara no resolts.

- Reforçar la línia d'actuació destinada a la implicació de polítics, administració i mitjans de comunicació.

- Potenciar la credibilitat de l'educador ambiental com a professional i dels projectes com a solucions de present i futur. Sembla que encara es respira un sentiment segons el qual només els educadors ambientals creuen en la pròpia feina. El ciutadà la pren com una acció de bona voluntat i "amateur"; els polítics, com un projecte obligat a "promoure" i els mitjans de comunicació, totalment confosos, com la forma "light" de l'ecologisme estructurat.

Es contempla també, en l'opinió dels comunicants, una reafirmació general en els objectius i les línies estratègiques a seguir, però alhora una certa inseguretat en l'èxit esperat amb les metodologies utilitzades en l'actualitat.

En els projectes presentats es fa palesa aquesta realitat. Els objectius i les línies estratègiques seguides són clares, convincents i llargament exposades.

Per contra, la metodologia o metodologies emprades es presenten insegures, més dubitatives. Això no ha de presentar un problema. Al contrari, l'assaig de nous procediments, amb més o menys èxit, acabaran de perfilar les millors tècniques per aconseguir els objectius plantejats. On més es detecta certa inseguretat metodològica, un índex a tenir en compte, és en la pròpia comunicació com a tal. En la presentació dels projectes manca massa sovint l'anàlisi objectiu dels resultats i l'esperit crític en l'elaboració, seguiment i desenllaç del propi projecte.

S'ha plantejat, per boca d'alguns assistents al debat de l'àmbit 1, la possibilitat de contemplar en el pròxim fòrum la possibilitat de presentar nous projectes fent especial incidència en l'anàlisi de la metodologia utilitzada, els entrebancs sorgits, les solucions o estimacions preses i la relació entre els resultats obtinguts i els resultats esperats d'una manera objectiva.

Xavier López
Coordinador de l'àmbit I

Comunicacions

**El coneixement del territori com a pas previ a l'educació per a la participació.
Activitat per al coneixement del territori.**

Andrés, Desirée
Ecomediterrània
ecomed@pangea.org

Entenem que per poder opinar, criticar i participar vers les coses que passen al nostre entorn, hem de passar per una etapa de coneixement del nostre territori més immediat. Aquest coneixement requereix una interpretació de les relacions que existeixen entre els diferents vectors ambientals. Per això hem dissenyat una activitat amb l'objectiu d'afavorir el coneixement del territori i l'anàlisi dels elements ambientals i socials que el caracteritzen. Per dissenyar l'activitat s'han seguit els següents passos:

1. Anàlisi de l'Agenda 21 Local. A partir dels vectors ambientals de l'Agenda 21 Local: aigua, aire, energia, residus, risc, transport, entorn natural, espai urbà, factors econòmics i socials.

2. Delimitació del territori. Utilitzant una fotografia aèria hem dividit el territori municipal en porcions de territori que es puguin recórrer en 2 hores. I s'ha triat la porció tenint en compte que contingui la major varietat d'ambients i alhora que siguin representatius de la realitat territorial del municipi. Aquesta porció de territori ha de comptar amb algun punt estratègic on es pugui tenir una visió general del paisatge, per exemple un turó.

3. Anàlisi de les unitats. Treballem amb la porció de fotografia aèria triada. Delimitem amb una línia cada una de les unitats del paisatge, per exemple una barri tradicional, una riera, una autopista, un polígon industrial, etc. I les classifiquem segons si pertanyen al medi natural, al medi antròpic en ús o al medi antròpic en desús. Analitzem els vectors ambientals de l'Agenda 21 que caracteritzen la unitat, és a dir pels quals té importància, per exemple una autopista està relacionada amb els vectors transport, aire, risc, energia, factors econòmics i socials, etc. d'aquests podem triar els més característics:

- Transport, per que és una via ràpida que potencia el trànsit intens.
- Energia, per què al potenciar-se el transport es potencia el consum d'energia.

4. Relacions unitat-entorn

Es tracta de relacionar cada unitat i el seu entorn utilitzant els vectors ambientals de l'Agenda 21 Local. Per exemple la unitat autopista influeix en el territori que l'envolta que contamina l'aire (vector aire) o que limita l'espai per al vianant (vector espai urbà), representem doncs aquesta influència amb fletxes de colors (utilitzem un color per a cada vector ambiental). Per treballar amb els alumnes hem dividit l'activitat en dues parts, una primera part a realitzar a l'aula del centre escolar i una segona part de treball de camp.

Treball a l'aula (1 hora):

- S'explica l'Agenda 21 Local i els vector ambientals.
- S'interpreta la fotografia aèria.
- S'identifiquen les unitats de paisatge.
- Es classifiquen les unitats de paisatge.
- S'explica amb exemples com relacionar unitats i entorn mitjançant els vectors de l'Agenda 21 Local.

- Els alumnes trien individualment les dues unitats que voldran treballar durant la fase de treball de camp.

- Es fa un consens entre tots per triar les dues unitats que es treballaran. De manera que és el grup qui decideix l'itinerari que vol realitzar.

Treball de camp (2 hores):

- Des de l'escola ens dirigim a la unitat més propera de les dues triades.

- Els alumnes han de representar l'aspecte de la unitat, fent una fotografia, un dibuix o un esquema.

- Retallen i enganxen a la fitxa de camp, la unitat triada de la fotografia aèria.

- Fan el seu propi codi de colors, a cada vector ambiental li assignen un color.

- Representen sobre el retall de fotografia aèria de la unitat els vectors ambientals que la caracteritzen (utilitzant una trama de punts de colors).

- Marquen amb fletxes de colors sobre el retall de fotografia aèria les influències que té la unitat sobre l'entorn i l'entorn sobre la unitat que estem analitzant.

- Escriuen una petita explicació sobre cada fletxa marcada.

- Ens dirigim per la ruta més òptima (triada pel grup d'alumnes) cap a la segona unitat, i mitjançant el mateix procés l'analitzen.

- Comenten les interpretacions individuals en subgrups (d'uns 3 alumnes) i escriuen una conclusió global.

Amb aquesta metodologia a més d'afavorir el coneixement del territori, es dona l'oportunitat i les eines necessàries al grup d'alumnes per a que dissenyi el seu propi itinerari. A més la interpretació de les unitats és subjectiva, és a dir cada alumne individualment pot trobar més o menys relacions entre una unitat i el seu entorn, però en tots els casos sempre serà correcte.

Hem desenvolupat el material necessari per a aquesta proposta, integrada en un programa educatiu local que vol utilitzar l'Agenda 21 Local com a eina d'educació i participació ambiental. Aquest programa, adreçat a alumnes d'Ensenyament Secundari Obligatori, es divideix en 5 blocs: Aigua, Residus, Territori, Aire i Energia.

El Fòrum Cívic de la Sagrada Família

Arribas Muñoz, Glòria
Societat Catalana d'Educació Ambiental
scea@pangea.org

El novembre de 1998 es va crear el Fòrum Cívic de la Sagrada Família, òrgan de participació en què veïns i veïnes, representants de força entitats i de l'administració municipal treballen conjuntament amb l'objectiu de millorar la qualitat de vida d'aquest barri de Barcelona, sobretot des del punt de vista ambiental.

També es tractava de crear una consciència ciutadana a favor del medi ambient que facilités l'adopció d'uns comportaments de respecte amb l'entorn més proper, el barri. I es volia implicar el màxim nombre de persones i col·lectius, animar-les a opinar i a discutir sobre el tema.

El que va néixer com un projecte d'educació comunitària dins del marc del PEC (Projecte Educatiu de Ciutat), ha esdevingut un espai de trobada i discussió de totes aquelles persones que vulguin aportar idees en aquest sentit. El fet que hi participin una trentena d'entitats que treballen en àmbits força diversos de la vida del barri i que representin els diferents sectors d'edat li dona una significació important. Onze d'elles formen la Comissió de Seguiment¹, l'òrgan de treball.

La SCEA forma part de Fòrum i de la Comissió de seguiment des del juliol del 1998, moment en què se'ns va convidar a participar en qualitat d'assessors.

El sistema de treball sempre ha estat el mateix. Les diferents entitats proposen a la resta les accions o els projectes que consideren interessants. Les idees es valoren, es dimensionen i, si es creu convenient, s'elabora un pla de treball per dur-les a terme. En el moment que un projecte és acceptat es pensa com pot participar en ell cadascuna de les entitats. Per coordinar la feina hi ha una persona que s'hi dedica a temps parcial. Fins ara, això ha funcionat força bé i més tenint en compte que no és fàcil que un col·lectiu tan divers sigui àgil a l'hora de prendre decisions o d'actuar. El fet que a la Comissió hi hagi també tècnics de l'administració municipal ha facilitat, en força casos, la posada en marxa d'alguns projectes.

Aquest sistema ha fet possible que, en aquests ja quatre anys de vida del Fòrum, s'hagin aconseguit millores importants com tenir un *Camí Escolar al CEIP Tabor*, escola pública del barri; que es participi en el programa municipal *Fem compost als Parcs* de recollida selectiva de les deixalles orgàniques; que hi hagi un *hort biològic al terrat del Centre Cívic*; que funcioni un Punt d'Intercanvi de Serveis; que s'hagi realitzat un *Mapa Ecològic* del barri o que es faci un *Cicle d'Educació Ambiental* que és ja un clàssic en les activitats culturals de la primavera. Cal anomenar també tot el treball que s'ha fet en el tema dels residus, tant a nivell de diagnosi com de propostes concretes de millora. El fet que actualment s'estigui construint una minideixalleria al barri, l'única de Barcelona ciutat, té molt a veure amb tot això, no és una casualitat. Tampoc ho és el fet que es participés de forma molt activa en la redacció de l'Agenda 21 de Barcelona.

I tot això s'ha anat construint sense oblidar que calia explicar-se a la resta de veïns i veïnes, que era molt important fer-los partícips i implicar-los en la mesura del possible en tot plegat, de recollir les seves opinions, etc. Els mitjans utilitzats han estat diversos: exposicions, actes de participació a la Festa Major o al Dia sense Cotxes, col·locació de punts d'informació, articles, etc.

¹ Centre Cívic Sagrada Família, CEIP Tabor, AMPA CEIP Tabor, Districte de l'Eixample, ProEixample, Fundació Claror, Societat Catalana d'Educació Ambiental, Associació de Veïns i Veïnes Sagrada Família, Espai Sagrada Família, Colla Drapaire Sagrada Família, Casal de Joves Kasal i Pebre.

Fer un balanç del Fòrum no és fàcil. Lògicament hi ha molts aspectes que cal tenir en compte a l'hora de fer l'anàlisi. D'entrada, cal valorar de forma molt positiva tots aquells projectes que s'han pogut concretar en accions, que s'han pogut dur a terme i sobretot el treball conjunt, de consens i acord que hi ha al darrera.

Paral·lelament a la realització d'aquests projectes, hi ha hagut moments de reflexió per revisar els plantejaments inicials², per pensar sobre com és el barri que volem i si l'estem construint realment amb totes les accions. Aconseguir que la suma d'actuacions no sigui un trencaclosques impossible i poc coherent no és fàcil, entre d'altres coses perquè hi ha diferents interessos, motivacions i sobre tot possibilitats reals de temps i dedicació a les diferents entitats. Justament, un dels papers de la SCEA, com a educadors, ha estat el de promoure i participar en aquestes revisions generals i també, insistir en què es faci un seguiment de tots els projectes que estan en marxa. No n'hi ha prou en engegar coses, cal que funcionin. Aquesta és una de les millors formes d'animar a la participació.

De la mateixa manera, també s'ha detectat que el Fòrum ha de repensar els seus mecanismes de difusió, de comunicació de tot el que es fa. Relacionat amb l'anterior hi ha el tema de la representativitat del Projecte dins del barri. És important analitzar les circumstàncies que dificulten la participació activa de molts altres col·lectius com el dels comerciants o el mateix col·lectiu escolar. O la dels ciutadans i ciutadanes no associats. Cal pensar en quina pot ser la millor forma o senzillament l'única possible de què alguns grups puguin fer arribar les seves opinions.

També la metodologia de treball és millorable. Hem de ser capaços de fer una planificació de les actuacions que rendibilitzi millor els esforços que es fan, que parteixi de les capacitats reals de les persones implicades i que tingui en compte quins són els moments claus per fer les accions de diferents tipus: comunicatives, reivindicatives, etc. Si això no es fa, hi ha el perill d'anar improvisant i de caure en l'activisme sense massa resultats.

A part de tot el que hem explicat anteriorment hi ha altres temes sobre la taula com quina ha de ser la situació legal del col·lectiu, la relació amb l'administració, etc.

Per acabar voldríem dir que tots els participants som conscients que estem posats dins d'un Projecte que es va construint, un Projecte de projectes en el que tots i totes estem aprenent. I el futur? Hi ha moltes idees esperant. No ens falten motivacions.

² Document resum de la Jornada de treball del 10/11/01 realitzada a Collserola

Reflexions sobre la participació en una gran ciutat

Arribas, Glòria; Navarro, Màrian; Torras, Albert
Societat Catalana d'Educació Ambiental
scea@pangea.org

El Consell de Medi Ambient i Sostenibilitat de Barcelona

Està format per més de 100 persones representants d'entitats, universitats, empreses i institucions públiques. Durant tres anys, va estar treballant per definir els principals reptes de la ciutat i per proposar els objectius que ens han de mobilitzar per aconseguir una ciutat més sostenible. El resultat es va recollir en el document *Esborrany de l'Agenda 21 de Barcelona – Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat* - i es va convidar a tothom a llegir i valorar els textos, a fer les aportacions i esmenes que cregués oportunes i, finalment, a participar en els fóruns temàtics per consensuar les propostes i decidir la inclusió de modificacions en el text.

L'Agenda 21 a l'Eixample de Barcelona

L'Eixample de Barcelona és el Districte núm. 2 dels 10 amb que s'organitza la ciutat. Hi viuen 249.002 persones (1998) que representen el 16,4 % del total. La superfície es pot qualificar de petita amb només 7,47 Km². La densitat de població és la més alta de la ciutat amb 33.334 hab/Km², malgrat que entre 1998 i 1991 va perdre gairebé el 10 % de la població (Ajuntament de Barcelona, 1999).

El Districte de l'Eixample va acordar amb la SCEA la dinamització del procés de debat i participació al districte. Des del Districte se'ns va facilitar el llistat de les 350 entitats i associacions censades a l'Eixample. Es va informar a totes elles de la posada en marxa del procés i es va aprofitar per passar una enquesta per conèixer l'interès que tenien en participar-hi.

En total han participat 210 persones en representació de 83 entitats. Es van formar 25 grups de treball i cadascun va triar els temes que li eren més propers, tanmateix, en alguns casos es va aconsellar sobre els temes que podrien ser més adients i propers per la seva activitat quotidiana. Els grups de treball s'ha anat constituint de forma diversa, en alguns casos s'han aprofitat xarxes que ja existien, mentre que en d'altres s'han afavorit els contactes entre entitats i entre persones.

Es va començar a treballar el mes de novembre de 2001 i el 30 de maig de 2002 es va fer l'acte de presentació del document-resum amb les diferents aportacions fetes per les entitats. Per diferents motius, el procés es va iniciar uns mesos més tard que en altres districtes, i aquest temps perdut va impedir que algunes entitats interessades hi poguessin participar.

El procés ha estat molt fàcil de comprendre i d'endegar per a la major part dels grups. Alguns grups de treball, un cop van agafar la dinàmica, haguessin continuat treballant si el temps ens ho hagués permès.

Totes les aportacions dels grups es van incorporar a la web de la ciutat i es van tenir en compte en els diferents fóruns temàtics que es van fer a nivell de tota la ciutat.

Un possible perill era que el procés es convertís en un llistat de feines que han de fer els altres. Creiem que això no va passar i es va arribar a entendre que les línies d'acció que es proposen afecten a l'administració i als ciutadans. Des d'aquest punt de vista, l'administració ha volgut seguir el procés molt de prop i, per això, també va organitzar un grup de debat entre els treballadors del Districte.

Reflexions finals

Com a resultat, cal dir que vam aconseguir fer un diagnòstic força complet de la situació a l'Eixample, i es van defensar les aportacions que es feien des del Districte en els fòrums temàtics (d'àmbits més ampli).

El procés ha representat un moment important d'intercanvi i d'aprenentatge. Hem après de forma cooperativa, sense gran experts. A les reunions de treball han sorgit dubtes seriosos sobre el significat dels termes utilitzats, i sobre els conceptes que es volien expressar. És evident que quan ens enfrontem a temes novedosos ens cal donar sentit a les paraules, i el que és més important, ens cal compartir aquests significats. En aquest sentit podem dir que l'Agenda 21 ha estat una bona escola i un instrument d'aprenentatge i millora.

Una de les experiències que hem comprovat, és que després de llegir les línies d'acció, cada persona trobava evident el seu plantejament. Quan es compartien les opinions començaven els dubtes. La realitat, com la vida, és polièdrica. La realitat té moltes maneres de ser vista i enfocada. No sempre és possible arribar a l'acord total, però sí acostar posicions, i especialment comprendre (o com a mínim intentar-ho) el punt de vista dels altres.

L'experiència ens ha servit per fer pedagogia, per connectar i per implicar els diferents grups en el camí cap a la sostenibilitat. També ha apropiat força els treballadors del districte amb els ciutadans.

Com a dificultats, la gent que ha participat en el procés ens ha comentat la relativa llunyania que hi ha entre les seves aportacions i la presa de decisions. També ha estat un tema recurrent la manca de compromisos concrets. El procés ha estat curt en el temps, però potser encara massa llarg per a alguns. Ens han reclamat repetidament els compromisos de l'Administració en aquesta matèria. Ens ha calgut explicar una i una altra vegada que participar vol dir exactament això: fer parts de responsabilitat i executar-les, no únicament fer una llista del que han de fer els altres.

Tothom que ha participat té clar que ha finalitzat una primera etapa del procés i espera les indicacions de l'administració per continuar treballant.

Referències

AJUNTAMENT DE BARCELONA. *Barcelona: guia de la Ciutat*. Ajuntament de Barcelona, 1999.

CONSELL MUNICIPAL DE MEDI AMBIENT I SOSTENIBILITAT, AJUNTAMENT DE BARCELONA. *Esborrany de l'Agenda 21 de Barcelona – Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat*. Barcelona 2001

SCEA, AJUNTAMENT DE BARCELONA. *L'Agenda 21 de Barcelona al Districte de l'Eixample*. Barcelona 2002.

Consens del discurs

Ballaz, Guillem

CEPA (centre d'ecologia i projectes alternatius)

cepa@pangea.org

Estarem d'acord en què l'ideal de l'educació ambiental és que no existís com a una part dissociada de la resta de l'educació sinó que hauria de contemplar-se de forma transversal a totes les temàtiques i assignatures de tots els àmbits de l'educació reglada i no formal. Altrament dit, hauria de ser una "línia transversal" de treball. Aquesta fóra potser la manera de garantir una "màxima conscienciació", o si més no tindria una repercussió molt més elevada que l'educació ambiental com a assignatura o com a conjunt d'activitats més o menys puntuals o periòdiques.

De moment però, mentre no s'aconsegueixi garantir la transversalitat de l'educació ambiental, no tenim altra sortida que organitzar-la com a conjunt d'actuacions. Aquí és on rau el primer repte. Com pot sobreviure l'EA a nivell econòmic amb prou independència per poder ser crítica? Com s'ha d'organitzar? Pot condicionar el discurs el fet que les actuacions estiguin subvencionades per empreses privades o per l'administració? S'hauria d'emmarcar tant sols dins de les entitats sense afany de lucre i/o com a actuacions de voluntariat?

És a aquestes preguntes a les que cal donar resposta.

El segon gran repte és articular un discurs amb criteris el més unitaris possibles i, evidentment, coherents. La diversitat de discursos, prioritats,... crea confusió i acaba essent contraproduent. Aquest discurs cal consensuar-lo, i cal que l'EA es centri en la divulgació d'aquest discurs i que fomenti, per sobre de tot, l'esperit crític i la capacitat d'anàlisi de la realitat que ens envolta.

Entrant, doncs, més en matèria, des del CEPA, intentarem donar resposta a les preguntes plantejades en el primer punt de treball.

El fet que l'EA depengui econòmicament de l'administració o d'empreses privades pot motivar una perversió o desviació del discurs objectiu, crític i independent. Així, doncs, per tal d'intentar evitar aquest fet cal prendre algunes mesures. La primera i principal ja l'hem esmentada abans: cal articular un discurs que parteixi de criteris unitaris i objectius coherents.

Això, genera una rigidesa amb dues conseqüències directes i indissociables: per una banda, motivarà que sigui més lenta la capacitat de resposta des de l'EA a noves temàtiques de debat que puguin sorgir i, per altra banda, aquesta rigidesa aportarà solidesa al col·lectiu que engloba l'EA.

Així, doncs, aquests són els dos primers objectius: cal consensuar un discurs i cal que existeixi algun tipus d'òrgan independent que faci el seguiment i dinamitzi el consens en l'actualització del discurs.

Creiem que és cabdal el consens de les premisses on s'han de sustentar totes les actuacions d'educació, divulgació i foment de la visió crítica. És en aquest procés que pensem que pot ser enriquidor per a totes les entitats i/o persones implicades en aquest projecte. Creiem que aquestes és la primera tasca que s'ha de dur a terme des de l'SCEA i estarem encantats de poder-hi participar.

Explorar Catalunya, viure la identitat i la diversitat a través del paisatge

Bota, Cristina; Canelo, Jesús; Catalan, Marta; Domínguez, Toni; Garcia, Julia; González, Conxi; Grau, Anna i Xifra, Carles.

Grup Auró. Associació Catalana Cases de Colònies. Fundació Catalana de l'Esplai.

cxifra@esplai.org; agrau@esplai.org

L'obra *Explorar Catalunya* de la Fundació Catalana de l'Esplai parteix d'una premissa conceptual bàsica: Els nois i noies que eduquem, evolucionen, es desenvolupen i maduren en una forta i estreta relació (afectiva, cognitiva, i d'intervenció) amb el medi o entorn que descobreixen. La curiositat inicialment els farà apropar-se i explorar aquest entorn, per després arribar a descobrir-lo, integrar-lo dins seu i, com no, influir-hi. Totes aquestes experiències vivencials els faran créixer positivament i conjuntament (medi i persones). Aquesta aproximació humana a nous entorns ha fet que, històricament, l'excursionisme sigui un referent i una gran oportunitat educativa.

Aquesta obra va arrencar l'any 1996 quan s'enllestí el projecte pedagògic "*Explorar Catalunya, un programa per la identitat i diversitat cultural*", elaborat per Movibaix, entitat de la Fundació Catalana de l'Esplai. Foren 120 sortides educatives d'arreu de Catalunya, recollides del bagatge excursionista dels esplais de la Federació Catalana de l'Esplai. Aquestes fitxes complirien la funció de suport informatiu i de base pràctica, sobre la qual poder desenvolupar accions pedagògiques coherents dins l'excursionisme dels moviments de lleure.

Tot i que, d'ençà i d'arreu han aparegut nombroses guies d'excursionisme amb continguts molt interessants i encertats; "Explorar Catalunya, viure la identitat i la diversitat a través del paisatge" naixeria com un procés de redefinició del seu projecte antecessor i amb la pretensió d'estructurar els continguts educatius de les excursions, així com empètir aquells buits i mancances de tipus metodològic generalitzades a les clàssiques publicacions excursionistes.

L'obra s'estructura en 200 excursions arreu de Catalunya, però fraccionades en tres blocs; que alhora estructuraren tres guies diferenciades per l'edat a què són destinades:

Volum 1: 60 excursions per a infants de 3 a 8 anys

Volum 2: 60 excursions per a nois i noies de 8 a 12 anys

Volum 3: 80 excursions per a joves de 12 a 16 anys

Des d'aquesta obra es reclama una visió global dels aprenentatges que cal impregnar-la de coherència educativa amb les pròpies eines pedagògiques que s'utilitzen. L'excursionisme, com a tal, ens situa, dinàmicament, en un entorn natural, social i cultural, molt ric i divers que cal viure i explorar. És en aquesta aproximació quan se'ns desfermen diferents aspectes personals de l'educand. Alguns d'aquests aspectes estan relacionats, directament, amb el seu coneixement (reptes cognitius) com el clima, els valors naturals o la parla d'un indret; d'altres estan relacionats amb el fruit estètic (aspectes emotius), com la contemplació i les relacions socials de grup; i d'altres ho estan amb les possibilitats o aptituds personals com la voluntat, l'esforç o el reconeixement propi de les capacitats i limitacions físiques. Per això, *Explorar Catalunya* cerca en la seva proposta:

- Una seqüència d'interessos, motivacions i continguts de caràcter local, que han de ser els apropiats i precisos per a cada franja d'edat.

- Una aportació d'una lògica topogràfica que sustenta cada proposta d'excursió, basada en la diferenciació del desnivell i les hores de marxa efectiva aconsellables en funció de l'edat del grup.

- Un discurs metodològic sobre el paper de l'educador dins d'aquesta interacció tan dinàmica amb el medi.

Les experiències que es desenvolupen durant les excursions, per exemple, ens proporcionen moments de vivències extremadament intenses. Per una banda, ens repton a desenvolupar estratègies d'adaptació a l'entorn, com al fred o a la neu que trepitgem; també ens plantegen entrebancs i inconvenients als que cal buscar compensacions, com una font que no raja o una munió de mosques empipadores i, sobretot, ens demanen conèixer i saber més per interrelacionar-nos satisfactòriament amb el medi. El paper de l'educador/a i la metodologia que fa servir, més que mai, és la clau de l'èxit d'aquests aprenentatges i de la presa de consciència d'un mateix així com la manera d'interpretar el món que se'n deriva i els comportaments conseqüents en aquesta relació.

Els nois i noies exigeixen molt a l'educador/a, precisament per la situació excepcional que l'excursió comporta. Demanen un adult, diferenciat del seu món i del grup, però que sigui capaç d'entendre'ls, d'estar atent als interessos del grup i a les seves vivències, de respectar els sentiments que es desfermen i, alhora, capaç d'exigir-los el compliment de les decisions i pactes presos.

Certes pautes de la nostra conducta poden ajudar-nos a reflexionar sobre el nostre model d'educador i la nostra metodologia dins les excursions:

- És important diagnosticar la situació inicial del grup, entorn les temàtiques clau de l'excursió. Les estones grupals i les activitats que s'hi desenvolupen han de partir de les experiències ja viscudes dels nois i noies, del que saben i han viscut. Cercar aquests moments de diàleg permet afrontar l'aprenentatge d'un entorn més proper i estimat del que sembla (per molt llunyà que estigui o molt diferent que sigui dels seus llocs habituals).

- Cal potenciar un nivell de transparència i coherència pel que fa a les dificultats de l'excursió o de la mateixa descoberta i comprensió de l'entorn, i ser capaços de transformar aquestes dificultats en un plantejament de reptes tant a nivell individual com grupal.

- Fer sentir el medi com un espai / temps que és interessant. Hem de ser conscients que la nostra actitud transmet sentiments, motivació, interès, expectatives i necessitat de saber. L'interès es crea o es desperta amb preguntes obertes que facin que el noi/a s'adoni dels buits del propi camp cognitiu (el món enigmàtic i desconegut); preguntes que facin aparèixer situacions contradictòries (el món contradictori); i preguntes que busquin situacions paradoxals en l'entorn (el món paradoxal).

- Transferir la complexitat de la realitat i no caure en reduccionismes ni simplificacions. Hem de saber transmetre que la realitat és complexa, farcida de lligams coneguts i per conèixer i, sovint, amb contradiccions davant les que hem de situar-nos. El posicionament crític i personal i la clarificació de valors dins del grup, faciliten la construcció de la pròpia consciència moral a partir de les vivències. La millor manera d'entendre i interioritzar els valors humans del grup vers la natura és compartint-los (comunicació) i vivint-los (aplicació en diverses situacions reals).

- Saber restar atents a la relació entorn – educador/a – noi/a, per poder contínuament reavaluar la tasca educativa. Ens caldrà parar atenció a la diversitat del grup i com aquesta cal fer-la entenedora. No només com una característica, sinó com un valor afegit que afecta la capacitat d'entendre les diferències socials i afavoreix una percepció més flexible de la nostra relació social amb un mateix, únic, emblemàtic i dimensionat entorn.

Els programes de voluntariat ambiental i l'educació ambiental a Catalunya

Butrón Melero, Joan Josep

Creu Roja de Barcelona

jbutron@terrabit.ictnet.es

Estem en un moment on diversos autors coincideixen a definir com un punt d'inflexió la curta història de l'educació ambiental. El pas d'una educació ambiental conservacionista i proteccionista, més focalitzada en la comprensió del medi, els problemes ambientals i en la sensibilització cap a una educació ambiental més associada a la capacitat per a l'acció, el tractament del conflicte i el canvi social (Garcia, 2002). A la guia de propostes del Fòrum 2000, en el punt relatiu als objectius i metodologies de l'educació ambiental, es proposen com a línies estratègiques per aconseguir l'objectiu de focalitzar els esforços en l'assoliment dels objectius fonamentals de l'educació ambiental: l'educació per a l'acció, l'educació per al foment de l'esperit crític, i l'educació per a la participació.

El desenvolupament de la capacitat per a l'acció es converteix en objectiu de l'educació ambiental. Les competències per a l'acció són un factor clau per afavorir el comportament proambiental. La finalitat última present a les iniciatives d'educació ambiental seria la promoció de les accions proambientals i el foment del comportament ambiental responsable. Es dona per suposat que les accions proambientals i ambientalment responsables es realitzen de forma conscient i per desig propi. En general, aquests objectius han d'enfrontar-se a la passivitat de les persones en qüestions de caràcter mediambiental, a l'atordiment davant de les informacions contradictòries, al desbordament patit per la complexitat dels mecanismes a entendre, a la impotència per l'acció i la poca confiança en que el seu esforç pugui posar remei a una situació que no els agrada.

Aquesta component d'actuació i de participació és plenament recollida pel voluntariat ambiental: el voluntari es situa per pròpia voluntat en contacte directe amb una problemàtica determinada, oferint-se des de les organitzacions en les que s'enquadren la capacitat i els mitjans per actuar sobre ella, buscant alternatives i traduint-les en accions personals i col·lectives a favor del medi ambient deteriorat o en perill d'estar-ho.

D'una banda, el voluntariat ambiental és una forma important de participació en els aspectes ambientals. La seva acció no és només una simple millora de la qualitat de l'entorn, sinó una estratègia de participació activa i d'intervenció ambiental basades en l'enfocament de l'educació ambiental i del desenvolupament sostenible que promou la participació lliure, organitzada, altruista i directa en la conservació dels recursos naturals i en la millora de la qualitat ambiental a través d'activitats i programes d'intervenció realitzats per associacions ben estructurades. Els programes de voluntariat ambiental es caracteritzen per descriure una intervenció programada en forma de projectes, per actuar sobre la comunitat i el medi ambient, per ser de caràcter col·lectiu, per no contemplar la remuneració econòmica dels participants, per basar-se en la responsabilitat individual i col·lectiva i en la convicció personal, per ser transparent i oberta a la participació ciutadana i per tenir una dimensió educadora.

D'altra banda la intervenció del voluntariat ambiental té una component d'acció a favor de l'entorn que es caracteritza per ser clarament comunitària, de millora de l'espai natural, de facilitar el treball en xarxa, de fomentar la participació, d'invertir esforços en l'educació i la sensibilització de les persones i sobre tot per ésser generador de solidaritat entre generacions actuals i futures.

A la pràctica i pel que fa a l'observació, el voluntariat ambiental pot produir uns efectes molt definits sobre el medi en que s'intervé. Per exemple, dona solució concreta a un problema

relacionat amb el deteriorament ambiental amb accions com la reforestació, la neteja d'espais públics, la restauració d'equipaments, la protecció d'espècies en perill, la construcció i manteniment de camins, etc. Aquesta component immediata és una part de l'atractiu de les activitats del voluntariat ambiental.

L'actuació del voluntariat ambiental, a més de la pròpia millora de l'entorn, produeix importants canvis a les actituds i comportaments del propi voluntari i en altres persones. Segons De Castro (2001), el voluntariat té un triple efecte:

- Sobre l'entorn directament, millorant amb la seva acció la qualitat d'aquest.
- Sobre els mateixos voluntaris, possibilitant l'adopció d'actituds i comportaments proambientals
- Sobre altres persones ja que els voluntaris actuen com agents mediadors i per tant poden influir-los directament i indirectament.

En general, els beneficis³ del voluntariat ambiental són els següents:

- Realitza tasques directes de millora ambiental i de conservació de recursos i entorns naturals
- Facilita que els missatges arribin de manera personal, sense intermediaris, fent-los més motivadors i augmentant la seva credibilitat.
- Possibilita l'adopció d'actituds i comportaments proambientals
- Crea un teixit social a favor del medi ambient.
- És un canal de participació ciutadana y d'implicació comunitària
- Té un efecte exemplificador cap a aquells que el coneixen
- És una motivació per a aplicar el que s'ha après
- És una font de satisfacció personal.

Durant l'any 2001, l'Institut Català del Voluntariat (INCAVOL) va realitzar un complet estudi sobre els catalans i el voluntariat en el que es podia extreure que a Catalunya el voluntariat ambiental es un sector d'actuació voluntària d'una petita dimensió respecte al conjunt del voluntariat però que té un important potencial de creixement. Segons aquest estudi, publicat al març del 2001, a Catalunya s'estima en 670.000 persones les que realitzen alguna activitat de caràcter voluntari, ja sigui permanentment o en relació a programes i projectes concrets. Només el 4,1% d'aquests voluntaris i voluntàries participen en entitats de medi ambient (unes 27.470 persones) i només el 4,9% realitza activitats de protecció civil i recuperació de l'entorn (unes 20.825 persones). És curiós observar l'interès que desperta l'àmbit del voluntariat relacionat amb el medi ambient que no es correspon amb els àmbits que ocupen els voluntaris reals. Davant d'aquestes dades, hi ha una responsabilitat social, possiblement compartida, entre les organitzacions i les institucions públiques en la creació d'escenaris que facilitin aquesta participació.

Sobre el voluntariat ambiental hi ha poca bibliografia editada i una escassa investigació. Cal destacar que existeix un debat en el món del voluntariat, que també afecta al sector d'actuació relacionat amb el medi ambient, sobre la possible convivència de dos tipus d'actuacions voluntàries o de models de voluntariat. Primer, el voluntariat sense direcció o sense administració, consisteix en l'ajuda espontània i esporàdica que té lloc entre amics i veïns o responen a desastres naturals o creats per les persones. I, segons, les actuacions dirigides i administrades que tenen lloc a través d'organitzacions sense afany de lucre, amb una tendència a ser més organitzades i regulars (Independent Sector, 2001). Aquest debat és d'una gran actualitat ja que té relació amb els nous moviments socials d'àmplia repercussió mediàtica que es decanten clarament per models d'actuació sense direcció centralitzada. També s'introdueix en

³ Elaboració pròpia a partir de diverses fonts.

aquest debat l'existència de l'acció individual, el bon veí que actua en solitari, sense plantejar-se els motius, sense formació, sense avaluació i sense una actitud de compromís respecte a la problemàtica tractada. També existeix un debat al voltant del compromís i la idoneïtat del voluntariat en projectes puntuals. En aquest cas, el debat te a veure, per una part, amb certes condicions socials en funció dels actuals paràmetres relacionats amb la vida social i laboral, i per altra amb l'aparició d'un nou voluntariat molt exigent amb la qualitat de la gestió i que opta per una pertinença compartida en diverses organitzacions.

En el cas català, la meua intenció és desenvolupar en els propers mesos una proposta d'estudi sobre el voluntariat ambiental a partir d'una mostra representativa per caracteritzar-lo i facilitar en el futur noves investigacions en el camp de l'educació ambiental i en altres camps. En aquest estudi es pretén contestar a preguntes com quin és el marc conceptual de l'actuació del voluntariat ambiental, quines característiques tenen les organitzacions que disposen de programes de voluntariat ambiental, quines activitats de voluntariat ambiental es fan i quin perfil té el voluntariat ambiental a Catalunya.

Bibliografia

CASTRO, R. DE (2001). *Voluntariado ambiental, claves para la acción proambiental comunitaria*. Illes Balears: Di7 edició.

GARCIA, J. E. (2002). *Los problemas de la educación ambiental: es posible una educación ambiental integradora?*. Investigación en la escuela, 46, 5-25.

INDEPENDENT SECTOR (2001). *La medición del servicio voluntario: una guía práctica*. Naciones Unidas con motivo del año internacional del voluntariado.

Educar ambientalment d'amagatotis

Cardús i Ros, Cecília
ConSORCI Parc de Collserola
cardus@amb.es

Des de fa uns anys, em dedico professionalment a l'educació ambiental en un espai natural protegit, el Parc de Collserola. Els primers anys, en un centre dirigit als escolars d'infantil i primària en el que teníem un programa establert i uns destinataris molt ben definits.

Més tard em van traslladar al Centre de Informació del Parc, amb l'encàrrec, entre altres tasques, de coordinar les activitats dirigides al públic general i les activitats de primer contacte que des d'allà s'ofereixen a grups organitzats. Tanmateix, voldria parlar-vos d'un àmbit més concret de les tasques que se m'han delegat.

Quan parlem d'educació ambiental en un espai natural, sempre ens venen el cap els grups de nens i nenes escampats al mig del bosc intentant descobrir algun rastre de la fauna o dibuixant una fulla. O els grups d'amics i familiars que amb l'ajut d'un guia observen i aprenen aspectes del medi natural que desconeixen.... En tots els casos, són activitats que es contempen des d'un origen com a integrants del projecte educatiu del Parc. Però hi ha altres formes de fer educació ambiental que normalment no hi queden reflectides.

Collserola, com sabeu, és un espai natural protegit des de l'any 1987, amb un Pla Especial d'Ordenació i Protecció del Medi Natural. La característica més destacada d'aquest Parc envers altres espais és que està situat al mig de l'àrea metropolitana de Barcelona. Això és alhora un privilegi i un risc. Un privilegi per la proximitat a la ciutat d'un espai natural ben conservat. Un risc per la pressió sobre el territori que ocasiona el creixement de la ciutat i per l'alta freqüentació que pateix amb la diversitat d'usos que comporta.

Per intentar regular-ne els usos, des del Consorci, es du a terme una tasca de valoració i tramitació de permisos per a les activitats massives de lleure i d'altres que impliquen un ús privatiu de l'espai públic.

En un moment donat d'un excés de treball administratiu, i sense massa previsió del que podia suposar quant a feina i oportunitats, se'ns va traspasar el que en diem "el paquet de les autoritzacions", una tasca que fins llavors s'havia portat exclusivament des del Servei d'Administració i Gestió.

En aquell moment em va semblar molt interessant poder conèixer què passava al Parc. Intentar regular-ne els usos, si més no, aquells en els quals teníem l'oportunitat d'intervenir. Fins llavors, només el Servei de Medi Natural del Consorci valorava les sol·licituds de les activitats que es feien al parc per preveure els efectes sobre el medi, i em va semblar del tot coherent que el Servei d'Ús Públic també intervingués en aquest procés.

A més, jo jugava amb l'avantatge que no feia massa, per un projecte que ara no bé al cas, m'havia *patejat* el parc de cap a cap, i coneixia força bé tot els seus racons. D'aquesta experiència havia conservat en la meva memòria camins, ambients vegetals, masies i ermites... la qual cosa em donava la confiança necessària per poder assessorar als sol·licitants de les activitats en allò que buscaven.

Amb el temps, vaig adonar-me que tenia a les mans una gran oportunitat. Amb el pretext de tramitar els permisos per a activitats podia conversar amb persones molt diferents, que pertanyen a àmbits de la societat molt diversos, des de treballadors de banca a jubilats, des de professionals de la comunicació a mestresses de casa... i alhora aplicar tècniques d'educació ambiental, fer-los entendre la necessitat d'actuar de manera respectuosa amb el medi natural per, entre tots, mantenir i millorar aquest espai tant valuós.

Característiques d'aquest procés educatiu

En aquest apartat analitzarem els trets comuns d'aquest procés.

1. L'educació ambiental passa desapercibuda, ja que no es contempla en el projecte educatiu ni surt en els recomptes habituals. De fet, eduquem ambientalment en moltes accions quotidianes de la vida diària, i adornar-se'n no és tan immediat. Hi ha moltes maneres de practicar l'educació ambiental de les quals no en som prou conscients, fins i tot els mateixos educadors.

2. L'educació ambiental és subliminal, és a dir, els grups diana no perceben que ho són i això és important per diverses raons:

- Per que és una pràctica que entra en les seves vides sense saber-ho, d'una forma planera i simple, sense haver-ho buscat. Els destinataris no volen ser educats ambientalment, si no que els seus interessos són uns altres. Ja sigui des dels seus àmbits de treball o bé des dels seus espais d'oci, es posen en contacte amb el Parc per poder fer una activitat determinada que la majoria de vegades no té res a veure amb els objectius del parc.

- Per que al no ser conscients d'aquest fet, fa que la seva predisposició a ser assessorats i aconsellats sigui més oberta, i encara més, si troben algú disposat a facilitar-los els seu objectiu.

3. L'educació ambiental es basa en el tracte personal i en la conversa, (la majoria de vegades, només per telèfon). Primer cal saber escoltar, posar-se al lloc de qui pregunta i entendre quines són les seves necessitats. Després, des del parc, hem de saber explicar amb correcció les condicions o limitacions amb que es troben algunes vegades, justificar les decisions preses, fer-les entendre i aconseguir que les comparteixin amb nosaltres. Crec que és imprescindible que els interlocutors no es facin amb la idea que el parc només posa traves als seus objectius. Tot plegat es converteix en una tasca molt gratificant.

4. Tenim una eina bàsica i valuosa, les Ordenances del Parc de Collserola, que estableix un marc detallat per a la regulació de la freqüentació, usos i activitats admesos dins l'àmbit del Parc, i, al mateix temps, ens dóna els criteris i les argumentacions comunes als gestors del Parc.

5. L'educació ambiental arriba a molts sectors de la societat. Els grups diana són molt diversos, principalment adults. Pertanyent a una gran diversitat d'ambients: entitats cíviques, centres excursionistes, hípiques, clubs de ciclisme, societats de caçadors, esplais, escoles, universitats, grups de gent gran, associacions de veïns, empreses d'activitats de lleure i a la natura, productores de cinema, tècnics de televisió, publicistes, que alhora són jubilats, mestresses de casa, economistes, arquitectes, comerciants, estudiants...

6. Aquest procés facilita l'establiment de relacions estables amb les persones. Després d'un primer contacte, el següent és més fàcil. Si han quedat satisfets amb el tracte rebut, no els costarà gens tornar a passar per aquest tràmit, cosa que augmentarà la qualitat de la relació i, en conseqüència, la bona preservació de l'espai natural. Podríem comparar aquesta relació amb la del petit comerç i els seus clients. L'atenció i tracte dels venedors envers els seus clients fa que els segons es guanyin la seva confiança i esdevinguin clients habituals. El petit comerç no pot competir quant a diversitat de productes i bons preus, però sí amb el nivell de qualitat de la relació personal.

7. El procés implica als altres tècnics i personal del Parc i alhora reflecteix l'estret lligam existent entre la gestió i l'educació ambiental. En molts casos, alhora de valorar una sol·licitud, cal consultar l'opinió d'altres tècnics del Consorci, com al responsable de fauna, al de manteniment de la senyalització, als treballadors de camp, als guardes... i és bo que així sigui.

Implicar la resta de personal amb la tasca que es realitza facilita que tothom se senti que forma part d'un conjunt, cohesiona al personal del Consorci i li dóna més força.

8. Aquest procés implica a altres tècnics de l'administració local. Moltes vegades els ajuntaments fan d'enllaç entre les entitats sol·licitants i el Consorci. És en aquest procés que podem establir comunicació amb ells, els podem informar i orientar respecte la normativa d'ús del parc. En algunes ocasions, ells són els primers que són objecte de la nostra acció educativa. A més, la relació amb tècnics d'altres administracions locals es manté al llarg del temps i actua com a eina difusora i multiplicadora. I fins i tot, pot influir en la manera de fer en la resta de territori dels seus respectius municipis.

9. Aquest procés permet fer-ne un seguiment i una valoració. De cadascuna de les autoritzacions atorgades, s'informa als guardes del parc per què, si ho consideren necessari, vigilin el desenvolupament de l'activitat i informin als serveis tècnics en cas de incidència. També es notifica a la guàrdia urbana o policia municipal que correspongui. Un cop realitzada l'activitat, es consulten els informes de guarderia i es pren nota per a altres ocasions. També es segueix el recull de premsa en cas que sigui notícia i, en algunes ocasions, es parla directament amb els interessats per conèixer el resultat de l'activitat i el seu nivell de satisfacció.

Fa més de 3 anys que des del Centre d'Informació del Parc ens ocupem de la tramitació de permisos. En aquest període hem pogut comprovar un augment en el nombre d'autoritzacions emeses. Entre altres raons, perquè cada cop són més les persones que reconeixen al Consorci com a òrgan gestor del Parc i són coneixedors de les seves competències.

Dades quantitatives dels darrers anys			
Tipus activitat	2000	2001	2002
Filmacions	20	23	29
Caminades	24	24	25
Bicis i cavalls	7	8	12
Aplecs i trobades	11	26	24
Estudiants/científiques	13	2	3
Total de permisos	75	83	93

Conclusions

- Molts fets quotidians ens donen l'oportunitat d'educar ambientalment
- Per educar ambientalment als adults cal fer-ho amb respecte
- Existeix un estret lligam entre la gestió i l'educació ambiental
- És una acció difusora, multiplicadora i durable
- Les relacions personals són imprescindibles en els processos educatius

Les agendes 21 participatives

Forcada, Elena

LA VOLA, companyia de serveis ambientals

lavola@lavola.com

Les agendes 21 participatives

La necessitat de la participació ciutadana es va imposant com una norma en l'àmbit polític local. En les problemàtiques ambientals, sobretot, es constata que la falta de diàleg entre l'administració i la ciutadania porten cada cop més al bloqueig d'actuacions polítiques que afecten al municipi com entitat. Però, com es pot vincular la participació i la vida ciutadana? Hi ha elements en els processos de participació de l'Agenda 21 Local que poden canviar les dinàmiques existents —per exemple, els fòrums de debat—, però també cal tenir en compte els elements de continuïtat a la vida de la comunitat local.

Els processos de participació de les Agendes 21 Locals no són fenòmens espontanis, sinó provocats pel sentit que es dona a la sostenibilitat a la carta d'Aalborg. Això, no vol dir que no existeixin processos de participació ciutadana anteriors, però sovint les dinàmiques i les pautes són unes altres.

Actualment, a Catalunya, l'aposta per un marc de debat comú entre l'administració local i els ciutadans és un nou repte impulsat "des de dalt" pels ajuntaments que posen en marxa Plans d'Acció Locals amb criteris de sostenibilitat. Aquesta aposta per un marc comú entre administració i ciutadans implica la necessitat de gestionar la participació. LA VOLA, com a empresa consultora, ha actuat com agent extern en la gestió d'aquests processos. Això permet aportar experiència en tècniques de participació, una visió objectiva als temes de debat i suavitzar les possibles resistències socials i polítiques.

A partir d'un model de participació definit per la Diputació de Barcelona, en el marc de les Agendes 21 Locals, la població intervé en la fase de recerca d'informació, elaboració de la diagnosi del seu municipi, i elaboració i execució del seu pla d'acció cap a la sostenibilitat.

Algunes de les metodologies de participació seguides són tant diverses com: enquestes, entrevistes personals, entrevistes sectorials, selecció d'agents locals (socials i econòmics), debats i fòrums on compartir i exposar idees, etc..

Tot i que és imprescindible disposar d'un model de participació ben definit i amb unes pautes clares per tots els actors que hi intervenen, les tècniques que es posen en joc no són resolutives per si soles. La dinàmica de les sessions de participació ciutadana en cada municipi depèn del marc en què es desenvolupen, de les persones que han estat convocades, del context polític, etc.

Els fòrums de debat sobre el futur del municipi poden considerar-se exitosos en moltes de les ocasions que s'han dut a terme, representen una novetat respecte el panorama polític local, aporten noves fórmules de comprensió de la realitat que rodeja a les persones, permeten una major interacció entre els habitants d'un municipi i la conclusió que s'emporten les persones que s'hi impliquen sol ser molt positiva. Malgrat tot, els resultats no poden valorar-se sense una anàlisi més global, més crítica de la implicació ciutadana, que exposi les continuïtats i interrupcions que genera el procés de participació amb la xarxa associativa i ciutadana ja existent.

Els principals resultats de la valoració d'algunes experiències en les que ha intervingut LA VOLA s'agrupen en:

Resultats imprevistos: actuant com a revitalitzadors del sentiment de comunitat veïnal i identitat local, encetant accions col·lectives amb els propis veïns.

Limitacions dels resultats: sovint hi ha dificultats per trobar representativitat en el grup de menors de 30 anys, la gent de la 3ª edat i les dones per part de les persones que participen en els fòrums.

Resultats a llarg termini: és important trobar objectius immediats que serveixin per activar el capital social real i la potencialitat d'una localitat per tal que s'obtinguin avantatges a llarg termini, malgrat tot és una dificultat palesa la continuïtat de les dinàmiques i la seva sectorialització.

Així doncs, si el que es vol és comptar amb els ciutadans perquè defineixin les ciutats i els pobles del futur cal:

- Pensar en processos de participació lents i a llarg termini.
- Treballar amb grups heterogenis i no únicament de composició "lliure" a partir de convocatòries obertes.
- Anar a buscar certs sectors de la població per aconseguir la seva implicació.
- Buscar la fórmula que permeti trobar punts de col·laboració entre les diferents entitats, tant entre elles com amb l'Ajuntament.

Tot plegat sense prescindir de la posada en comú i l'oportunitat de relació conjunta i d'intercanvi que permeten els fòrums de participació, uns fòrums amb representants de tots els sectors i de la ciutadania que hi vulgui participar.

Des de LA VOLA s'adeqüen els processos participatius a les circumstàncies de cada municipi, processos puntuals que prenen més o menys força en funció de la continuïtat i expectatives que es donin des de l'Ajuntament i de les inquietuds i les motivacions que es desencadenin entre la ciutadania.

Bibliografia

CANALS, R.M.; SUREDA, V., 2000. *Els processos d'agenda 21 local en els municipis de Barcelona. Vol. I. Metodologia per a l'elaboració d'auditories ambientals municipals*. Àrea de Medi Ambient. Diputació de Barcelona.

EQUIP D'ANÀLISI POLÍTICA (2001), *Informe sobre la consulta ciutadana per a la revisió del Pla General d'Ordenació Urbanística de Cardedeu*. Fundació Jaume Bofill, Col·lecció Finestra oberta, núm. 21.

FONT, Joan (coord.) (2000), *Ciudadanos y decisiones públicas*. Ariel.

FONT, Núria; SUBIRATS, Joan (eds.) (2000), *Local y sostenible. La Agenda 21 Local en España*. Icaria.

SÁNCHEZ, Jordi (coord.) (2000), *Participació ciutadana i govern local*. Els consells ciutadans. Mediterrània.

El Parc de les Deveses de Salt

Guillaumes i Pibernat, Marta

MARFULL

martaguillaumes@eresmas.com

Marfull: la defensa de la Natura i l'Educació Ambiental (EA)

Marfull és una entitat que va néixer l'any 1996 amb una clara vocació de treballar per a la protecció i millora de la Natura de Salt i rodalies així com també impulsar iniciatives d'educació ambiental en l'àmbit local.

Des de Marfull entenem que cal impulsar l'educació ambiental que permet mostrar la idea que la Terra és el marc físic de la tensa però a la vegada fèrtil conjunció d'actituds i comportaments d'actors molt diversos (economistes, educadors, polítics,...) que es mouen en l'escenari de la Biosfera i contribuir amb això a la configuració d'una opinió pública sòlida, informada i responsable que porti a l'emergència de la CULTURA DE LA SOSTENIBILITAT. Les bases d'aquesta EA són: el coneixement (saber), la capacitació (saber fer), l'actitud (voler fer) i el comportament (fer: participar i actuar). Tot plegat per afavorir una intervenció més sensata i responsable cap a l'entorn.

El Parc de les Deveses de Salt: el pla d'acció de Marfull

El projecte "El Parc de les Deveses de Salt" ha sorgit com a conseqüència de la constatació de la desconeixença que existeix a Salt respecte a la situació actual i futura de les Deveses així com de la necessitat de protegir i millorar aquest espai natural. Amb aquest projecte pretenem donar a conèixer als saltencs aquest pulmó verd del municipi tan desconegut i alhora maltractat. El segon àmbit en el qual es vol incidir a través d'aquest projecte és el de la sensibilització del l'Administració local i comarcal sobre la realitat de les Deveses. En definitiva, conèixer per participar i, sobretot, actuar per a mantenir el Parc de les Deveses com un autèntic pulmó verd. La primera fase d'aquest projecte inclou:

- L'edició d'un vídeo sobre les Deveses i l'elaboració del material didàctic adjunt.
- L'elaboració d'un llibre sobre les Deveses.

A l'hora de concretar els nostres objectius partim de dues premisses bàsiques:

- Qualsevol espai lliure es pot convertir en reserva natural, independentment de l'estat de conservació en què es trobi, sempre que la degradació sigui reversible i esdevenir així patrimoni natural.

- No canviarem el món, però el canviarem una mica més si canviem el nostre entorn proper.

La finalitat global del projecte és donar a conèixer a la població de Salt la riquesa natural de les Deveses per tal de conscienciar de la importància i la necessitat de protegir i millorar el nostre entorn més immediat de manera activa (comunicació).

Objectius concrets:

- Informar de les característiques de les nostres Deveses (coneixement).
- Donar a conèixer per a capacitar per a l'acció. Vol esdevenir, per tant, un instrument que estimuli la col·laboració dels saltencs en les tasques de conservació i millora de les Deveses. (participació i acció).
- Aconseguir la constitució de grups o equips interessats en l'estudi i anàlisi d'aquest espai. (participació i acció).

Si ens hem animat a presentar la feina feta en aquests anys no és només perquè creiem que es tracta d'una mostra d'un projecte que ha trobat en el Fòrum un referent i una font d'inspiració sinó, també, perquè creiem que pot ser un element motivador per a altres entitats que intenten avançar en el complicat, però alhora gratificant, camí de l'Educació Ambiental. El punt de partida d'aquest projecte el trobem en una de les iniciatives que vam impulsar i coordinar des de Marfull el curs 97/98: l'organització d'un seguit de sessions de debat que tenien com a tema central: El Present i el Futur de les Deveses. El grup de debat estava format per trenta persones que van col·laborar a títol personal o en representació d'alguna entitat de Salt. Fruit de les sessions de treball van sorgir dos documents: El Manifest Verd de les Deveses i propostes per a unes Deveses Vives. És en base al què s'exposa en aquests dos documents que vam decidir tirar endavant el projecte. El punt de referència és:

- Saber explicar què són les Deveses, la seva dinàmica natural i divulgar el seu coneixement a nivell de les escoles, entitats i Universitat. Punt 5 del Manifest Verd de les Deveses i Punt 1 de l'apartat 15 del document propostes per a unes Deveses Vives.

A banda d'això, per a l'elaboració d'aquest projecte, també en hem servit de les aportacions següents:

- Les Deveses de Salt: un cas singular. Projecte presentat al postgrau d'Educació Ambiental organitzat per la UAB i ISEMA el curs 98-99.

- Les idees recollides de la participació a les quatre trobades del Fòrum 2000 organitzat per la Societat Catalana d'Educació Ambiental (1999-2000).

- Les idees recollides d'altres entitats de Salt, en especial, de la SERS (Societat d'Estudis i Recerca de Salt) que no només ens ha animat a tirar endavant el projecte sinó que també ens ha ajudat a ampliar els nostres coneixements sobre els elements naturals de les Deveses.

Després de tots els esforços dedicats, finalment aquest any, hem aconseguit firmar un Conveni de col·laboració amb l'Ajuntament de Salt que ens permetrà finançar el projecte. En aquests moments estem treballant, de forma paral·lela a la redacció final del projecte, la filmació de les Deveses i l'elaboració del material didàctic que s'adjuntarà amb aquest vídeo i, per últim, la recopilació d'informació relacionada amb les Deveses. Esperem i desitgem que en la propera trobada del Fòrum puguem presentar els avenços (i/o els possibles errors....) d'aquest projecte d'educació ambiental.

Ens movem per Barcelona. Com veiem la mobilitat a la ciutat?

Molins, Maria.

Institut d'Educació. Ajuntament de Barcelona. Direcció de Serveis Educatius
mmolinsg@mail.bcn.es

El mecanisme habitual de l'Audiència Pública és un treball conjunt d'elaboració de conclusions a l'entorn d'un tema concret. El tema triat enguany fa referència als diferents desplaçaments que fa el jovent, tant per a la seva vida escolar com familiar i de lleure. Els i les joves fan una intensa apropiació de la ciutat i el carrer té un atractiu especial per a ells. Quina percepció tenen els nois i noies d'aquestes edats de la mobilitat a la ciutat? i, pel que fa al transport públic, sobre el trànsit, l'índex de contaminació i l'accidentalitat? Quines són les diferents formes de desplaçament que utilitzen? Com els agradaria fer-los? Quins itineraris fan els i les joves d'aquestes edats en el seu temps d'oci diürn i nocturn?

A la ciutat es compte amb experiències d'educació viària i mobilitat, per exemple: "El camí escolar" que és un bon indicador dels itineraris quotidians per anar a l'escola, i que ha permès la introducció de petites millores a nivell de zona per fer més agradables i segurs aquests desplaçaments.

L'activitat de l'audiència pública va més enllà de la clàssica educació viària i té com a finalitats:

- Fomentar l'estima per la ciutat amb una intervenció social i activa dels nois i noies. Es busca un compromís amb els temes de l'entorn i es fomenta l'opinió crítica i la sensibilitat envers uns valors cívics, socials i ètics.
- Comprendre de la mobilitat sostenible i els factors que contribueixen al seu desenvolupament: transport públic, bicicleta...
- Procurar uns desplaçaments del jovent a la ciutat coherents racionals i saludables
- Promoure, a més d'un treball intel·lectual, el respecte als altres i la capacitat de transformar la realitat social.

Aquest coneixement servirà als i les joves per valorar avui i en el futur la importància d'aquest tema del que depèn la qualitat de vida i l'equilibri ambiental de la ciutat.

Tots els participants, en un treball de consens, posen en comú les seves propostes per tal d'elaborar un sol document final. Es compta, durant tot el procés, amb assessorament tècnic. L'Institut d'Educació tutela la reflexió, i elaboració del manifest final en coordinació amb els sectors municipals implicats.

Programa d'activitats en la preparació de la VII Audiència Pública (2001)

1. Sessió informativa per als centres de recursos pedagògics i tècnics i tècniques de districtes.
2. Sessió informativa per al professorat i educadors i educadores de lleure interessats en el projecte.
3. Jornada de formació per a docents i educadors i educadores participants a la VII Audiència. Hi participen professionals reconeguts de tots els sectors implicats durant la jornada es donen elements per iniciar el treball de l'Audiència Pública a l'aula o a la tutoria i als centres de lleure.
4. Jornada prèvia de presentació del treball als nois i noies. És una jornada de caràcter lúdic i formatiu. S'adreça als grups de nois i noies implicats en el projecte per tal que prenguin

consciència de la importància del treball que han de realitzar participant en una tasca col·lectiva que ajudarà a definir i agilitzar el procés de treball.

5. Treball als centres educatius. Els docents i educadors i educadores que participen disposaran del bagatge necessari per endegar el treball i l'assessorament puntual que calgui.

6. Trobades Intercentres. Els i les joves representants dels grups inscrits en el projecte participen en 3 trobades assessorades al llarg del procés de debat. En aquestes trobades aporten les conclusions del seu grup i acorden un únic projecte.

7. Celebració de l'Audiència Pública. Com a fruit del treball fet, els nois i noies elaboren la proposta en forma de manifest. Durant el mes de maig es celebra l'Audiència al Saló de Cent, i es fa el lliurament per part dels nois i noies, de la proposta concreta. Es pot acompanyar d'una exposició gràfica. Abans de l'acte, representants dels nois i noies participants fan lliurament dels treballs finals a la Presidència de l'IMEB. Aquest manifest també passa el tràmit de lliurament al Registre Municipal per a la seva legalitat.

8. Anàlisi de l'activitat i seguiment dels acords presos pel Consistori. Es recullen suggeriments temàtics i de millora per a la propera Audiència. Aquesta activitat es realitza paral·lelament amb l'Ajuntament de San Sebastián-Donostia i les seves escoles. Amb la col·laboració del Comissionat del Pacte per la mobilitat, Transports Metropolitans de Barcelona, Projectes Urbans de l'Ajuntament de Barcelona, Guardia Urbana de Barcelona i Comissió Cívica de la Bicicleta.

EcoConcern-Innovació Social

Mora Ticó, Pere

Associació EcoConcern-Innovació Social

ecoconcern@pangea.org

EcoConcern-Innovació Social té una estructura interna basada en vuit àrees d'activitat. L'objectiu de l'Àrea de sostenibilitat és cercar, analitzar i plantejar la viabilitat de propostes socialment innovadores en l'àmbit mediambiental. Es pretén crear un espai de debat i de pedagogia social donant a conèixer a la societat un concepte de sostenibilitat multidisciplinar i obert que pugui donar resposta als grans reptes socials i ecològics del present. Cercar una nova manera d'abordar i pensar el model de desenvolupament, de tal manera que sigui més sostenible, més respectuós amb el medi ambient, més equitatiu socialment i més solidari amb el conjunt del planeta i amb les generacions futures.

A EcoConcern-Innovació Social hem desenvolupat una àrea de recerca mediambiental formada per persones de diverses tendències i formacions: químics, economistes, periodistes, geògrafs, historiadors, metges..., amb l'objectiu d'investigar de forma interdisciplinària la sostenibilitat. Es promouen activitats com ara: projectes d'investigació, publicacions, conferències, taules rodones...

Actualment estem desenvolupant els següents projectes:

Experiències de revitalització sostenible a les comarques de muntanya. Coordinador: Josep Borràs i Ferran (biòleg). Actualment, les àrees de muntanya catalanes formen un conjunt contrastat polifacètic sotmès a canvis accelerats. Aquesta situació planteja uns reptes i repercussions molt importants a les economies comarcals que cal preveure els propers anys a causa dels efectes de la moneda única de la UE.

Objectius del projecte: la diversa situació present a les diferents comarques de muntanya catalanes, d'una banda, i la incidència de tota la nova normativa europea en relació amb el medi ambient, de l'altra, justifiquen totalment aquest treball de divulgació de les bones i millors pràctiques avui presents a les nostres comarques de muntanya. Volem explicar les experiències innovadores realitzades a Catalunya, i també la divulgació d'iniciatives de desenvolupament rural sostenible realitzades en les zones de les muntanyes dels països de la UE.

Aquest treball, que compta amb l'ajut de la Fundació Territori i Paisatge, ens permetrà conèixer les dificultats que caldrà superar tenint en compte els nous marcs europeus, les eines i recursos existents a les comarques de muntanya catalanes.

La desigual distribució de la responsabilitat social i ambiental a la ciutat. Coordinador: Jordi López Ortega (investigador de la Universitat de Frankfurt/M, filòsof i periodista). Amb el suport de la Regidoria de Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona, aquest projecte planteja la difusió de la proposta MONTI, per a una fiscalitat ecològica com un dret dels ciutadans. Aquesta proposta recull el dret contra la discriminació i l'equitativa distribució de la riquesa mitjançant una justa política fiscal. La possibilitat de finançar la Unió Europea amb impostos sobre emissions de CO₂, consum energètic i altres impostos ambientals per tal de realitzar una bona gestió dels recursos naturals, s'ha de dissenyar amb els diversos agents socials per tal d'assolir la cohesió social.

Els objectius del projecte són:

- Formar equips de treball per difondre el projecte

- Organitzar reunions de treball amb els agents socials i municipals
- Conferències i taules rodones
- Jornades de debat
- Publicació dels resultats mitjançant un document que permeti incorporar els indicadors ambientals dins dels paràmetres econòmics que s'utilitzen actualment per valorar l'estat de benestar d'una ciutat

La ciutat possible. Coordinat per José Miguel Jiménez (economista). La Ciutat Possible és un equip de recerca que estudia la ciutat com un sistema i té com a finalitats principals:

- Dotar a tots els habitants d'un entorn social, material i econòmic adequat que permeti gaudir d'una qualitat de vida òptima.

- És un projecte per al disseny d'un nou model de ciutats: solidàries, sostenibles i eficients

- S'ocupa de l'organització social de les ciutats, té com a referència els principis de solidaritat, cohesió social, participació política i d'aportació personal a les tasques comunitàries.

Des de la seva constitució l'any 1998, aquest equip de treball ha organitzat diverses conferències, presentacions i sessions de treball a l'entorn dels diferents estudis i treballs realitzats. D'altra banda, ha publicat diversos articles i ponències a congressos i jornades sobre territori i urbanisme. També ha publicat un Paper d'Innovació Social (número 71). Les activitats que s'han programat pel curs 2002-2003 es centren, bàsicament, en l'organització d'un seminari obert a tothom on es plantegin alternatives al model de ciutat actual. La metodologia de treball serà recomanar, a cada sessió de treball, desenvolupament d'un tema relacionat amb la planificació i la qualitat de vida a les ciutats. Les propostes es comentaran en grup i es posarà en comú els resultats. També està prevista la publicació d'un Paper de Sostenibilitat: "*Definir la ciutat compacta i diversa*".

Àrea de publicacions. El grup de treball que desenvolupa aquesta àrea coordina la publicació *Papers de Sostenibilitat* i *Papers d'Innovació Social*.

Els *Papers de Sostenibilitat* són fruit de l'acord de col·laboració entre el Centre de Recursos Barcelona Sostenible de l'Ajuntament de Barcelona i EcoConcern-Innovació Social. Aquesta publicació pretén oferir una perspectiva àmplia de la temàtica de la sostenibilitat que tingui en compte els paràmetres econòmics, polítics, socials i interculturals.

Papers d'innovació social és la publicació que permet conèixer de manera breu (unes 20 pàgines aproximadament) i divulgadora les propostes innovadores de diversos autors, entitats convidades a les activitats dels dimarts d'EcoConcern-Innovació Social i dels treballs de recerca dels Projectes. Cada *Papers d'Innovació Social* s'envia als socis i sòcies i és comentat per l'autor o autora els Tercers Dimarts de cada mes.

Els títols publicats sobre la temàtica ambiental són els números 29, 33 i 64 que tractaven, respectivament els temes d'ecologia i sostenibilitat, consum responsable i territori i urbanisme.

L'equip de recerca sobre sostenibilitat ha organitzat una sèrie de conferències i debats sobre sostenibilitat arreu de Catalunya i participa activament a l'Agenda 21 de Barcelona com a membre del Consell Municipal de Medi Ambient i Sostenibilitat de l'Ajuntament de Barcelona.

L'Agenda 21 de Catalunya

Tenas, Beatriu

Societat Catalana d'Educació Ambiental

btenas@wanadoo.es

*Text elaborat a partir dels comentaris i recomanacions de Josep Bou i Tomàs,
Director de la Secretaria Tècnica de l'Agenda 21 de Catalunya.*

La sostenibilitat requereix una intervenció a tots els nivells, des de l'àmbit internacional al local, i un compromís de tota la societat. A Catalunya ja fa temps, a partir de la Cimera de Rio l'any 1992, que s'han anat engegant processos encaminats a impulsar les Agendes 21. En aquest context cal situar l'Agenda 21 de Catalunya i els més de 200 municipis de Catalunya en procés d'Agenda 21 local.

El fet que el desenvolupament sostenible sigui més un concepte d'un procés basat en un canvi de comportaments i actituds de totes les persones que es mesura en el fer camí, més que no pas en la consecució d'un objectiu, ha permès a les diferents institucions promotores del processos d'Agenda 21 Local una flexibilitat metodològica adaptable als diferents nivells de gestió territorial. D'aquesta manera, doncs, trobem que a les comarques de Barcelona s'han realitzat, i encara es realitzen, Auditories Ambientals Municipals; a les comarques gironines i a les terres del camp de Tarragona es desenvolupen Plans d'Acció Local cap a la Sostenibilitat (PALS) i a les comarques de la terra ferma el procés, més incipient, s'ha desenvolupat en uns pocs municipis.

Paral·lelament al desenvolupament d'aquests processos va començar l'Agenda 21 de Catalunya (A21CAT). La complexitat del territori, la diversitat de paisatges, l'estructuració de la mobilitat, la preservació del medi natural, el desenvolupament econòmic i social, el foment de la recerca i l'educació, la disponibilitat de recursos, la conservació del patrimoni històric i cultural, la corresponsabilitat, el principi de subsidiarietat, la governança... s'havien d'encaixar en un procés, la metodologia del qual havia de portar la consecució d'una estratègia, un compromís, un model de desenvolupament i un procés obert a la participació ciutadana per identificar els principals reptes i línies estratègiques de futur. El 27 d'octubre de 1997 una resolució del Parlament de Catalunya insta al Govern de la Generalitat "a potenciar els treballs per tal d'elaborar l'Agenda XXI de Catalunya, establint uns mecanismes que afavoreixin la participació dels agents socials en el procés de reflexió...". Així, l'Agenda 21 de Catalunya es comença a estructurar amb la creació, l'any 1998, d'un òrgan de consulta i d'assessorament del Govern de Catalunya anomenat Consell Assessor pel Desenvolupament Sostenible de Catalunya (CADS) format per persones de reconegut prestigi i representativitat social.

Una de les primeres funcions del CADS i també del Fòrum Consultiu de l'Agenda 21 de Catalunya (format per uns 100 experts en diferents àmbits de coneixement) va ser la realització d'un treball previ per definir les bases inicials de l'A21CAT.

Així començà la primera fase, una Fase de Consultes Inicials on es formularen els documents que presentats a les sessions informatives de la fase posterior. Aquesta fase va acabar cap a finals de l'any 2000 i del febrer al juny de l'any 2001 va començar una Fase d'Informació i Debat Inicial, coordinada pel CADS, que consistia en 7 sessions informatives on es van debatre diferents temes aplegats en el document *Propostes per a l'A21CAT*. Aquestes sessions, obertes a la ciutadania, s'estructuraren en dos blocs: un primer bloc de ponències en el que es presentaven una diagnosi, uns principis rectoris i uns objectius estratègics, com a

proposta, presentats per membres del Govern de la Generalitat i del CADS i del Fòrum Consultiu, i, un segon bloc que era un espai d'opinió dels assistents. Paral·lelament es va construir una web de seguiment i participació del procés endagat ja que s'hi *penjava* tota la documentació generada, documents de referència i de consulta, *links* amb altres pàgines d'interès i també informació general sobre l'A21CAT.

Amb l'objecte de coordinar totes les fases del procés de l'A21CAT i treballar sobre les aportacions efectuades en les diferents fases del procés es crea la Secretaria Tècnica de l'A21CAT. Des de la Secretaria Tècnica es va promoure la constitució d'una Mesa per a la Sostenibilitat Local de Catalunya com a vehicle de transmissió de les aportacions del món local a l'Agenda 21 de Catalunya.

Durant la segona meitat de l'any 2001 es plantejà una tercera fase: la Fase Interdepartamental en la que hi van participar alts càrrecs i tècnics de la Generalitat i experts que realitzaren dictàmens sobre aspectes rellevants. D'aquests treballs en resultà un *Document de consulta* que es va estructurar en una breu diagnosi, uns principis rectors i unes línies estratègiques.

El primer semestre d'aquest any 2002, comença la Fase de Consulta Territorial i Sectorial que ha estat, fins ara, una de les més importants de tot el procés, tant pel que fa al nombre de persones implicades com pel territori que ha abastat. Amb una convocatòria de més de 3000 entitats del món local i dels agents econòmics i socials, es pretenia conèixer les opinions i suggeriments dels diferents agents i de les diferents parts del territori per tal de debatre i prioritzar els grans reptes i línies estratègiques per cada àmbit de l'A21CAT. Aquesta fase ha tingut dues metodologies diferenciades a nivell sectorial i territorial. Els 6 tallers temàtics s'han portat a terme amb la participació del que es va anomenar la Xarxa d'Actors per a la Sostenibilitat de Catalunya, formada per representants del món empresarial, social, ambiental, ecològic, cultural, de lleure, educatiu, de recerca... Aquestes sessions es plantejaven primer com a plenari on s'explicava el procés d'A21CAT, s'exposaven les principals línies estratègiques del Govern Català i es proposava la metodologia de la dinàmica de grups i el resultat que es volia aconseguir (plantejaments de reptes de futur). Tot seguit s'organitzaven els grups de treball i, posteriorment, es convocava de nou el plenari per a consensuar el reptes de futur plantejats i valorar les línies estratègiques. La segona consulta va ser a nivell territorial, tenint en compte 8 àmbits geogràfics per tal de descentralitzar el procés i augmentar el nivell de participació a les administracions locals i la Xarxa d'Actors per a la Sostenibilitat. D'aquesta fase de consulta, complementada amb informació rebuda per fax, per correu electrònic i a través de la web, s'està elaborant el *Projecte final d'A21CAT*. No obstant, resta encara una fase, que no per ésser la darrera és menys important: La Fase de Participació Ciutadana que té com a objectiu donar a conèixer aquest procés i estimular la participació de la ciutadania. Finalment, serà aquesta fase de difusió la que portarà a l'aprovació del document *d'Agenda 21 de Catalunya* per part del Govern de la Generalitat.

Una vegada aprovada l'Agenda 21 de Catalunya el procés no s'ha d'acabar aquí. Cal que es concretin polítiques i accions per fer realitat el compromís adquirit. Els reptes de futur plantejats entre tots s'han de transmetre als diferents nivells de gestió, crear sinèrgies i sumar els esforços per poder avançar dia a dia en el model de desenvolupament sostenible.

L'A21CAT ha d'ésser per Catalunya el pal de paller del processos encetats a nivell local, i per Europa el model d'una Regió amb un compromís ferm cap a la sostenibilitat.

Parlem-ne amb el coordinador

*“La pregunta clau és:
per què si tots ho tenim tan clar; no canviem?”*

Xavier López

- Un biòleg que treballa com a educador ambiental, quin ha estat el procés ?

- Vaig estudiar biologia perquè m'interessava la fauna, i sobretot el comportament animal, però aviat em vaig adonar que encara em motivava molt més el comportament humà. A partir d'aquí em vaig començar a posar en temes d'educació ambiental fins que, fa uns quinze anys, em vaig integrar a l'equip de gent de Santa Marta. Per tant, malgrat que provingui del camp de la biologia, jo no em considero biòleg, jo sóc educador ambiental. Aquest equip base de Santa Marta deu ser el grup més antic a Catalunya que es dedica a l'educació ambiental. No sé quant aguantarem però estem orgullosos del que hem fet fins ara.

- Són molts anys en un sector tan inestable com el vostre...

- Hem anat evolucionant. Quan érem jovenets, i solters, quasi ens passàvem les vint-i-quatre hores del dia, aquí, al Centre. Més endavant ens vàrem adonar que únicament amb les activitats pròpies del Centre amb les escoles, no podíem viure, que ens calia diversificar aquestes activitats. Però per altra banda vam veure que diversificar era bo, que fer-ho ens permetia estar més en contacte amb la realitat i que, a més a més, participar en altres projectes, enfrontar nous reptes, enriqueix la nostra pròpia experiència a l'hora de seguint treballant aquí, amb la canalla.

- Els quatre socis us manteniu, però hauran passat per aquí molts educadors ambientals...

- Sí, n'han passat molts. Aquest treball demana una forta dedicació mental, gairebé és una forma de vida. Fins i tot, sovint, quan estàs fora hi segueixes pensant, estàs descobrint coses per després poder-les aplicar a la feina. A vegades aquesta duresa els matxuca una mica. També passa que la figura de l'educador ambiental no existeix. Aquí ens ve gent que ha estudiat per a ser biòlegs, mestres, pedagogs, antropòlegs... i que quan tenen l'oportunitat de treballar en algun tema directament relacionat amb la seva formació universitària, independentment de trobar-se bé aquí, acaben provant-ho. I ho han de fer perquè sinó sempre els quedaria el dubte. De fet, hi ha

de tot, hi ha gent que s'hi ha quedat, però, en general, aquí, els educadors ambientals, solen estar-s'hi una mitjana d'uns quatre anys. El que no ha passat mai és que hagi marxat algú i no hàgim seguit mantenint algun tipus de relació, per algun treball esporàdic o senzillament per veure'ns.

- En aquests anys, quina evolució has vist en la canalla ?

- La mainada ha canviat. Ara té més informació i vénen amb els ulls ben oberts. Això, per una banda, facilita el treball però per l'altra, fa que sigui més difícil sorprendre'ls. Amb la canalla d'abans havíem de partir gairebé de zero, però per poca cosa que els donéssim, de seguida els feia il·lusió als ulls. Ara, en canvi, si bé ja d'entrada podem treballar en temes més complexos perquè la base ja la tenen, costa més burxar la seva imaginació; per sorprendre'ls els has d'espetegar, els has de picar... En tot cas estem, però, parlant de sensibilitzar, que és un concepte del qual no m'agrada parlar massa, perquè, de fet, sensibilitzar no ens porta gaire enlloc. El que realment ens importa, ara i abans, és el tema del canvi d'actituds, de comportaments. Sensibilitzar està bé fer-ho, però jo diria que gairebé tothom ho està, de sensibilitzat. Perquè a la gent, si tu els ho demanes, tant si són grans com si són petits, ho tenen claríssim. La gran pregunta és, si tots plegats ho tenim tan clar, per què no canviem ?

- I en el professorat, has constatat canvis ?

- Quan arriba a una certa edat, bona part del professorat evidencia un cert desencís. Fa quinze, vint anys, era un professorat molt més participatiu, era gent més convençuda, i a tu només et calia donar sortida a les seves necessitats. Ara, malgrat que en queden de bonets, perquè en queden de bonets, és diferent. Molts professors surten perquè és costum, perquè l'escola ho diu, perquè no fer-ho seria com tornar enrera, però tu veus que, en realitat, no tenen massa ganes de venir. I quan estan aquí, el que busquen bàsicament és la comoditat; prefereixen no participar, que tu ho facis tot. El dels mestres és un col·lectiu molt castigat. Potser és l'únic col·lectiu que no té amor propi, perquè no en pot tenir d'amor propi. Ningú els agraeix res. Tothom és capaç de qüestionar qualsevol tema referent al seu camp professional. Si la societat els estimés, si els pares els estimessin, si l'Administració els tingués més presents, i no únicament quan demanen augment de sou, els mestres farien molt millor la seva feina.

- I el professorat més jove...?

- Quan són molt joves els sorprèn. És divertidíssim veure com els sorprèn. Segurament, de nens, havien anat a alguna casa de natura, a alguna granja escola, i quan vénen aquí, com a professors, es sorprenden gratament. El que passa és que amb els mestres joves no tenim massa continuïtat; avui estan aquí, demà estan allà... I a més, són els últims en arribar a l'escola, els últims en tenir opinió, en tenir vot...

- Una de les qüestions que es planteja des de l'àmbit *Organització com a col·lectiu*, és la conveniència de descentralitzar d'alguna manera la SCEA. Tu, que vius a Sant Joan de les Abadesses i treballes a Viladrau, com valors aquesta proposta ?

- Ho veig necessari, però la paraula no seria exactament descentralitzar. Crec que seria molt positiu crear com uns satèl·lits de la SCEA, distribuïts estratègicament en el territori, on la gent de fora de Barcelona es pogués reunir amb més freqüència i facilitat. Potenciar aquests tipus de reunions permetria que aquesta gent pogués també discutir i inventar més fàcilment, fet que alhora reforçaria el concepte mateix de la seu mare i de la SCEA en general.

- L'àmbit que tu vas coordinar és el d'Objectius i metodologia de l'educació ambiental. Comencem pels objectius. Quina és la discussió actual sobre la definició d'aquests objectius?

- Sí haguéssim de seguir precisant definicions, encara avui dia estaríem discutint. Canviariem una paraula per una altra, un petit concepte per un altre... Però això, als que portem ja molts anys, no ens interessa, perquè ja ho hem fet durant molt de temps i ens hem adonat que aquests petits matisos, a vegades, ens emboliquen més que no pas ens permeten avançar. Els objectius de l'educació ambiental han anat evolucionant i nosaltres, tots, més o menys, hem viscut aquesta evolució. Ara, en aquests moments, jo diria que estem en un moment amable. Tenim els objectius definits, i definits de tal manera perquè puguin ser *redefinits* quan convingui. No són uns objectius definitius ni tancats, però els tenim. Potser no amb la frase exacta, amb la paraula clau, però els tenim; uns objectius, més o menys generals; uns objectius que, més o menys, ens poden unificar a tots... Per això penso que hem arribat a un bon punt. El que succeeix és que quan ens trobem amb els joves, amb la gent que acaba de entrar a la SCEA, ells, com que encara no els han paït, com que no els han acabat de madurar, sí que els volen discutir, els objectius. I a nosaltres, els que ens considerem més vells, se'ns fa una muntanya parlar d'allò que ja vàrem parlar fa vint anys. A vegades estàs en una reunió plantejant una cosa que consideres molt seriosa, que s'ha d'acabar de rematar, de decidir, i et surten els jovenets amb els seus petits dubtes, amb el que a tu et semblen petites històries, i dius: ara no, ja t'ho explicaré quan sortim! Però alhora també és veritat que aquests joves ens ajuden moltíssim a no acomodar-nos, ens ajuden a replantejar-nos temes importants que ja teníem oblidats. Aquesta incorporació de joves a partir de la celebració del Fòrum, és una de les coses més empipadores i a la vegada més engrescadores que té actualment la SCEA. Espero que ells, amb la nostra ajuda, puguin fer aquest necessari exercici d'aprenentatge, molt més ràpid que nosaltres.

- En una de les ponències presentades en aquest àmbit, es deia: *Creiem que és cabdal el consens de les premisses on s'han de sustentar totes les actuacions d'educació, divulgació i foment de la visió crítica...* I més endavant es plantejava aquesta qüestió com la primera tasca a dur a terme des de la SCEA. En una altra ponència es defensa la necessitat d'articular un discurs unitari. Aquest esperit reflecteix potser la inquietud dels joves?

- Sí, probablement sí. Però també podria ser que fos algú dels "vells", en el sentit que, malgrat nosaltres sí que tenim clars aquests objectius, el que és cert és que sota el lema d'educació ambiental hi ha molta gent, molts equipaments que no estan a la SCEA, i potser sí que de cara a aquesta gent i a l'hora de donar-nos a conèixer a l'exterior, a la població, davant de l'Administració, cal un discurs unitari. I aquí sí que són importants els matisos, que, si bé entre nosaltres no els hem de parlar tant, de cara enfora sí que són importants. Per donar-nos a conèixer hem d'anar tots a una, i anar tots a una, cara enfora, potser sí que significa tenir-ho tot ben reglamentat i molt ben escrit. Que no hi hagi malentesos.

- Pel que fa a les metodologies, les conclusions del vostre àmbit, expliciten, *una certa inseguretats en l'èxit esperat amb les metodologies utilitzades actualment*. Vol dir això que no esteu satisfets amb aquestes metodologies?

- Més que no estar contents, és que no sabem si són bones.

- Però aquesta inseguretat ja forma part de la vostra manera de pensar, no?; l'experimentació, la recerca constant...

- Sí, sí, però a vegades, quan tu experimentes, i sobretot quan parlem de ciència una mica més dura, vols tenir, necessites tenir, uns resultats, tant si són positius com si són negatius. I nosaltres, el que fem és inventar constantment sense saber-ne els resultats, perquè no tenim la metodologia per avaluar, per concretar si hem tingut èxit o no.

- I això és el motiu d'aquesta sensació d'angoixa que també citeu en les conclusions?

- Sí, perquè sempre ens movem en el nivell de les conjectures. Fins i tot després de treballar una activitat molt determinada, i molt millorada a base de repetir-la i rumiar-la una i altra vegada. Una activitat que acabes dient, és perfecta. Doncs bé, malgrat et pugui semblar perfecta, et plantejes; sí, perfecta, però per què?; què he aconseguit en realitat? Sabem que allò funciona en el contacte directe, però poca cosa més. No podem anar més enllà i saber si el nostre treball tindrà algun tipus d'influència en el canvi d'actituds, de comportaments, que és l'objectiu final de la nostra feina. No hi ha ni diners ni temps per avaluar aquesta activitat. Constantment estem provant, inventant, transformant, i tornant a provar i tornant a inventar, però no sabem si, pel que fa als objectius de l'educació ambiental, anem o no anem bé. Hem estat parlant molt de temps sobre avaluació, sobretot al principi, quan érem més joves. I encara ara en parlem, però ha arribat un moment en que, sincerament, crec que jo no puc fer avaluació, no tinc els mitjans, no tinc les eines per fer-ho. I de fet podria dir que mai he fet una avaluació de veritat. En la meua feina bàsica, en el meu dia a dia, com a molt el que puc fer és una valoració, però no una avaluació. Com puc saber si el que fem pot contribuir a un canvi d'actitud?; si aquest canvi, si és que es produeix, serà més o menys puntual o serà incorporat definitivament?; com puc valorar aquest canvi? quin grau d'influència concreta he tingut jo en aquest possible canvi?

- Dins el camp de l'educació ambiental però, des de la teoria, s'està treballant, s'està investigant en aquest sentit...

- Dissenyar una taula és molt fàcil. A vegades penso que aquesta gent que treballa en aquest aspecte teòric, que per altra banda estic convençut que són uns grans professionals, ens haurien de demanar més ajuda per comprovar com funciona en la pràctica tot allò que ells dissenyen des del despatx. I a veure, és que nosaltres, per exemple, també dissenyem; després de tants anys, nosaltres seguim creant un programa específic per a cada escola que ve al Centre. Fem una programació concreta segons les seves necessitats. Quan vàrem començar, gent de la SCEA ens van dir que aquest ritme no l'aguantaríem. I ho seguim fent. I seguim obligant-nos a treballar un determinat número d'hores al mes amb la canalla, i també ens obliguem a quedar-nos alguna nit, perquè sinó podria passar el mateix, podríem dissenyar a taula i perdre la immediatesa, la possibilitat de comprovar i provar, de dissenyar a partir de l'experiència i la pràctica. Els que investiguen i proposen des de la teoria, tenen unes oportunitats, uns materials, unes facilitats... I nosaltres en tenim unes altres. Hi hauria d'haver una connexió directa entre ells i nosaltres, entre el seu treball i el nostre. Hi hauria d'haver la possibilitat que els poguéssim fer arribar necessitats concretes que ens van sorgint, que ells poguessin donar-nos resposta a aquestes necessitats i nosaltres poder aplicar la seva proposta i després retornar-los el resultat de com ha sortit l'aplicació.

- I no podria ser la SCEA el vehicle que canalitzés aquest contacte directe que demanes?

- Sí, però encara no ho és. Tan de bo poguéssim ser-ho.

- En el debat del vostre àmbit, formuleu la següent qüestió: Quina és la pregunta clau que estàs esperant que algú et faci, o que tu mateix t'has fet o t'estàs encara fent ? Quina és aquesta pregunta per a tu, respecte a l'educació ambiental, a la SCEA?

- Probablement la que neix de la convicció que potser som, en alguns aspectes, massa puristes i que, en certa manera, potser ens mirem massa el melic. Nosaltres pensem que la nostra feina és molt important. Molts de nosaltres, fins i tot els més acomodats, dediquem a aquesta feina moltes més hores de les que hi dedicaríem si en féssim qualsevol altra. Si és així, per què no tenim l'empenta necessària per donar-nos a conèixer? Quines pors tenim? Com és que la SCEA no ens ha aglutinat de veritat? Com és que com a SCEA, com a col·lectiu, d'una manera tan amable com es vulgui, no ens hem plantat quan ha calgut davant de l'Administració, o de qui sigui ? Perquè nosaltres sabem que podem donar solucions, que com a col·lectiu, fem i podem fer molta feina. Com és doncs que, després de tants anys no hem sabut convèncer la societat, les institucions que som necessaris?

- Tu tens la resposta ?

- No, però en tot cas estic del tot convençut que si ens ho plantejàssim i proposéssim, podríem aconseguir demostrar i convèncer que la nostra feina és necessària.

Resums de les comunicacions

El coneixement del territori com a pas previ a l'educació per a la participació. Activitat per al coneixement del territori.

Andrés, Desirée

Partiendo de la idea que para poder opinar, criticar y participar respecto las cosas que pasan en nuestro entorno, es necesario un conocimiento previo de nuestro territorio más inmediato; la educación para la participación y para la acción requiere que las personas sean capaces de interpretar las relaciones que existen entre los elementos que caracterizan nuestro territorio más inmediato. Es por eso que hemos diseñado una actividad con el objetivo de favorecer el conocimiento del territorio y el análisis de los elementos ambientales y sociales que lo caracterizan (vectores de la Agenda 21 Local). La metodología que utilizamos da la oportunidad al grupo de alumnos de diseñar su propio itinerario, según las unidades de territorio que quieran analizar. Además de la posibilidad de desarrollar su propia interpretación en todos los casos correcta. Esta propuesta está integrada en un programa educativo local que quiere utilizar la Agenda 21 Local como una herramienta para la educación y la participación ambiental.

El Fòrum Cívic de la Sagrada Família

Arribas Muñoz, Glòria

A finales de 1998 se creó el Fòrum Cívic Sagrada Família órgano de participación ciudadana formado colectivos vecinales i técnicos de la administración municipal, con el objetivo de mejorar el medio ambiente de este barrio barcelonés. La Societat Catalana d'Educació Ambiental (SCEA) participa en el grupo de trabajo como asesora. Después de casi cuatro años de funcionamiento ya podemos hacer una revisión sobre diferentes aspectos: la organización interna, las metas conseguidas y los problemas detectados. El artículo también expone alguna de las soluciones en las que los propios componentes del grupo ya están trabajando.

Reflexions sobre la participació en una gran ciutat

Arribas, Glòria; Navarro, Màrian; Torras, Albert

Durante el curso 2001-2002, con motivo de la Agenda 21, la SCEA ha formado parte del proceso de participación ciudadana que se ha llevado a cabo en Barcelona. Básicamente se ha realizado en dos niveles bien diferentes. Por una parte, la SCEA se ha integrado en el Consejo de Medio Ambiente y Sostenibilidad de la Ciudad de Barcelona, y por otra, mediante un convenio con el Distrito de l'Eixample, se ha responsabilizado de la dinamización de los grupos de trabajo que se han formado en la zona. La ponencia que presentamos recoge los datos más significativos del proceso y las reflexiones que nos hacemos sobre la participación en una gran ciudad como Barcelona.

Consens del discurs

Ballaz, Guillem

Es importante definir donde se ha de situar la Educación Ambiental dentro del ámbito social, económico y ecológico actual de nuestro país. Gracias al trabajo que se está realizando en la SCEA hasta la actualidad, se ha de aprovechar el marco del Forum 2000+2 para ir debatiendo y definiendo. Primero es necesario decidir la función de la EA y que objetivos se tienen que asumir.

Explorar Catalunya, viure la identitat i la diversitat a través del paisatge

Bota, Cristina; Canelo, Jesús; Catalan, Marta; Domínguez, Toni; Garcia, Julia; González, Conxi; Grau, Anna i Xifra, Carles.

Explorar Catalunya es una colección de tres publicaciones, obra de la Fundació Catalana de l'Esplai que recoge 200 excursiones para jóvenes de 3 a 16 años, seleccionadas y clasificadas según la zona, duración, dificultad, desplazamiento y motivaciones en cada etapa evolutiva. La obra se dirige a los educadores, maestros, familias y monitores. Esta obra nos ha permitido valorar aquellos aspectos educativos importantes propios de las metodologías que se aplican a las excursiones con público infantil (ya sean propuestas de descubierta del entorno, de educación ambiental y de pedagogía del ocio).

Els programes de voluntariat ambiental i l'educació ambiental a Catalunya

Butrón Melero, Joan Josep

Estamos en un momento en el que se afirma que la educación ambiental ha de asociarse a la capacitación para la acción. Este componente de actuación está recogida por el voluntariado ambiental. Las acciones del voluntariado ambiental no son una simple mejora de la calidad del entorno, sino que constituyen una estrategia de participación activa y de intervención ambiental basadas en el enfoque de la educación ambiental y el desarrollo sostenible. Sobre el voluntariado ambiental hay poca bibliografía editada y una escasa investigación. En el caso de Cataluña, la intención del autor es desarrollar en los próximos meses una propuesta de estudio sobre el voluntariado ambiental a partir de una muestra representativa.

Educar ambientalment d'amagatots

Cardús i Ros, Cecília

La ponencia describe la reflexiones, basadas en la experiencia, sobre como se puede realizar educación ambiental en la administración pública a través de la tramitación de permisos por actividades económicas y de diversión. Concretamente en el Parque de Collserola (Barcelona, España), la gestión se transforma en un medio más de educación continua.

Les agendas 21 participatives

Forcada, Elena

La necesidad de la participación ciudadana se va imponiendo como una norma en el ámbito político local. Hay elementos en los procesos de participación de las Agendas 21 Locales que pueden cambiar las dinámicas existentes, pero también deben tenerse en cuenta los elementos de continuidad con la vida de la comunidad local. LA VOLA, como empresa consultora, ha participado en diversos procesos de participación que se enmarcan en las Agendas 21. El papel de agente externo al municipio nos permite una visión objetiva a los debates y suavizar las posibles resistencias sociales y políticas, pero como contrapartida nos es difícil implicarnos en la continuidad del proceso hacia su sostenibilidad.

El Parc de les Deveses de Salt

Guillaumes i Pibernat, Marta

En esta comunicación se presenta un proyecto de Educación Ambiental de ámbito local que nació gracias a un proceso de participación ciudadana que se celebró durante el curso 97/98 y coordinado por la asociación Marfull de Salt. Se explicita por qué se inició el proyecto, los objetivos, el camino seguido para sintetizar las ideas recogidas de multitud de personas y entidades así como la situación actual del proyecto.

Ens movem per Barcelona. Com veiem la mobilitat a la ciutat?

Molins, Maria.

La Audiencia Pública es una forma de participación a través de la cual la ciudadanía hace propuestas a la Administración municipal. Este camino también está abierto a los chicos y chicas de Barcelona que tienen entre 10 y 17 años (niveles superiores de primaria, secundaria y miembros de entidades de ocio infantil y juvenil). Después de un proceso colectivo de reflexión, los jóvenes presentan sus conclusiones en una Audiencia Pública presidida por el alcalde. De esta manera, la ciudad da voz y participación a los y las ciudadanas más jóvenes, al tiempo que les permite educarse en la práctica de la participación ciudadana.

EcoConcern-Innovació Social

Mora Ticó, Pere

EcoConcern-Innovación Social es una asociación sin ánimo de lucro nacida en Barcelona el año 1991 con el objetivo de promover innovaciones orientadas a suscitar mejoras sociales. Con un espíritu multidisciplinar las propuestas innovadoras se generan mediante el debate y la crítica en el marco de una búsqueda contrastada.

L'Agenda 21 de Catalunya

Tenas, Beatriu

La sostenibilidad requiere una intervención a todos los niveles, desde el ámbito internacional al local y un compromiso de toda la sociedad. En Catalunya hace tiempo que se han empezado procesos encaminados a impulsar las Agendas 21. En este contexto hay que situar la Agenda 21 de Catalunya y los más de 200 municipios de Catalunya en procesos de Agenda 21 local. El hecho que el desarrollo sostenible sea más un concepto de un proceso basado en un cambio de comportamientos y actitudes de todas las personas que se mide en el hacer camino, más que en la consecución de un objetivo debe permitir la ejecución acciones concretas que ayuden a avanzar en el modelo del desarrollo sostenible y en la capacitación de la sociedad para llevarlas a cabo.